

III. Sector agrario

- A *Enquisa sobre a Estrutura das Explotacións Agrarias de 2023* contabiliza en Galicia 41.500 explotacións, unha cifra moi inferior á indicada polo *Censo Agrario 2020*. Estes datos máis recentes confirman a crecente concentración do sector nas unidades medianas e grandes: as explotacións cun *output* anual superior a 100.000 euros (unhas 7.000) teñen preto do 80 % da cabana gandeira e xeran tamén case o 80 % da produción agraria.
- O complexo agroalimentario achega en 2022 o 5 % do VEB e o 5,7 % do emprego da economía galega, rexistrando unha produtividade do traballo que se aproxima xa ao 90 % da media da economía. A maior parte segue correspondendo ao sector agrario, pero a agroindustria tende a reforzarse nos últimos anos e xera hoxe o 43 % do VEB do complexo.
- Despois do importante descenso en 2023, os prezos mundiais dos alimentos experimentaron durante a maior parte de 2024 unha alza moderada e mantéñense en niveis historicamente elevados. De modo máis concreto, o contexto internacional caracterizouse este ano polo lixeiro aumento dos prezos da carne e dos produtos lácteos, ao tempo que continuou o abaratamento das materias primas para a alimentación animal, sobre todo dos cereais.
- Na UE-27 o ano 2024 saldouse cun crecemento do 1,9 % da renda agraria por ocupado. O balance foi aínda máis positivo na agricultura española, onde a mellora da renda por ocupado alcanzou o 6,9 %, grazas sobre todo ao forte aumento do volume da produción vexetal.
- Enmarcada nese contexto, a dinámica do sector agrario galego en 2024 estivo definida, en primeiro lugar, por unha lixeira redución do *output* (-1,2 %), debido á contracción da produción vexetal e ao práctico estancamento da produción animal.
- Ao mesmo tempo, asistimos a unha moderada diminución dos prezos percibidos polos agricultores (-1,5 %), que afectou sobre todo os produtos gandeiros. Mais isto acompañouse dunha caída maior dos prezos pagados polos insumos intermedios (-9,7 %), orixinando unha notable mellora da relación real de intercambio das explotacións.
- O resultado final foi que a renda agraria por ocupado rexistrou en Galicia, segundo as nosas estimacións, unha caída moi leve (-0,3 %), pero que contrasta co seu incremento na UE-27 (1,9 %) e especialmente en España (6,9 %).
- Deste modo, en 2024 cesou o aumento da renda do sector agrario galego que se viña dando no trienio 2021-2023, que permitira recuperar boa parte do descenso sufrido en 2020 no contexto da COVID-19.
- Polo seu peso no agro galego, cabe salientar a redución o último ano dos ingresos das explotacións lácteas, ao ser máis que contrarrestado o incremento da produción pola baixa do prezo do leite. Pero iso compensouse en boa medida coa diminución dos custos de produción, polo que a marxe neta destas explotacións se mantivo en niveis favorables.

A dinámica estrutural recente da agricultura galega: análise dos resultados da Enquisa de Estruturas 2023

O Instituto Nacional de Estadística (INE) vén de publicar os resultados da *Enquisa sobre a Estrutura das Explotacións Agrarias de 2023* (EEEE 2023), que permite actualizar a imaxe sobre a estrutura do sector ofrecida polo *Censo Agrario 2020*. O ámbito poboacional da EEEA 2023 está formado polas explotacións que cumpran algunha das seguintes condicións mínimas:

- contar con 5 ha de SAU (cultivos e pastos);
- ter 2 ha de terra arable;
- contar con 0,5 ha de patacas ou de hortalizas frescas e fresas;
- ter 0,2 ha de plantas aromáticas, medicinais e especias, flores e plantas ornamentais, sementes e plántulas ou viveiros;
- contar con 0,3 ha de árbores froiteiras e oliveiras;
- ter 0,1 ha de vides;
- ter 100 m² en invernadoiro ou de setas cultivadas;
- contar con 0,5 ha de tabaco, lúpulo ou algodón;
- ter 1,7 unidades gandeiras totais (UGT).

Trátase dun universo similar ao do *Censo Agrario 2020*, o que en principio permite coñecer a evolución da estrutura das explotacións nos anos máis recentes. Aínda que, como veremos, os resultados fan dubidar da validez da comparación de ambas as estatísticas.

Ao respecto convén lembrar que, como advertimos no *Informe de 2022*, os datos do *Censo Agrario 2020* non son directamente comparables cos censos anteriores, debido aos cambios metodolóxicos. De feito, en 2024 o Ministerio de Agricultura, Pesca e Alimentación (MAPA) publicou un documento no que estima que o 7,7 % das explotacións contabilizadas en España polo *Censo Agrario 2020* non figurarían no mesmo de manter os limiares de tamaño mínimo do anterior censo, o de 2009¹. Os cambios metodolóxicos tiveron ademais especial impacto no caso galego, onde levaron a rexistrar en 2020 un 22,7 % de explotacións non incluídas no universo do censo de 2009. Trátase en xeral de unidades de moi pequena dimensión, dedicadas sobre todo ao viñado. Deste modo, de aplicar criterios homoxéneos, a redución do número de explotacións no período 2009-2020 tería sido en Galicia moito maior do que indicaba a comparación directa dos censos, e a superficie agraria utilizada (SAU) media por explotación en 2020 alcanzaría 14,2 ha, fronte ás 7,9 ha indicadas polo *Censo Agrario 2020*.

Convén ter presentes esas aclaracións previas á hora de analizar os datos da EEEA 2023 e compáralos co *Censo Agrario 2020*. Porque, aínda que formalmente o universo de ambas as estatísticas é similar, os resultados fan pensar que na enquisa de 2023 se retornou a un universo máis próximo ao do censo de 2009. Concretamente, a EEEA 2023 contabiliza en Galicia 41.500 explotacións, o que supón 34.000 menos que no *Censo Agrario 2020*; unha redución do 45 % en tres anos que non semella plausible. Outros dous feitos que se derivan dos datos e que si parecen corresponder á realidade son: que a desaparición de explotacións se concentrou nas de menor dimensión (aquelas con

¹ En realidade, nalgúns tipos de superficies o censo de 2020 é máis restritivo, o que dá lugar a unha exclusión de explotacións en comparación co censo de 2009 que é imposible cuantificar. En todo caso, o MAPA considera que este efecto exclusión foi menor que o de incorporación de explotacións pola redución da superficie mínima esixida nalgúns cultivos. Pódese consultar o documento en:

https://www.mapa.gob.es/es/ministerio/servicios/analisis-y-prospectiva/aypumbralesca2020_tcm30-697794.pdf

Cadro núm. 1
Evolución do número e superficie das explotacións agrarias en Galicia

SAU/explotación	Nº de explotacións			SAU (ha)		
	2020	2023	% variación	2020	2023	% variación
< 10 ha	59.033	24.943	-57,7	138.829	72.700	-47,6
>= 10 ha	16.418	16.564	0,9	459.164	506.460	10,3
Total	75.451	41.507	-45,0	597.993	579.160	-3,1

Fonte: Elaboración propia a partir de INE, *Censo Agrario 2020* e *Encuesta sobre la Estructura de las Explotaciones Agrícolas 2023*.

menos de 10 ha de SAU); e que iso se acompañou dunha lixeira contracción (-3 %) do volume global da SAU, a superficie de cultivos e pastos xestionada polas explotacións agrarias, prolongando neste aspecto a tendencia das últimas décadas (cadro 1).

Cadro núm. 2
Evolución da SAU media por explotación en Galicia

	2020	2023
SAU/explotación (ha)	7,93	13,95

Fonte: Elaboración propia a partir de INE, *Censo Agrario 2020* e *Encuesta sobre la Estructura de las Explotaciones Agrícolas 2023*.

metade da media española (30 ha) e é tamén moi inferior á media da UE. Polo tanto, nunha análise comparada, a reducida base territorial continúa aparecendo como o factor básico que lastra a produción e a viabilidade económica das explotacións galegas.

Froito dese proceso de reestruturación, a superficie media das explotacións aumentou ata alcanzar as 13,95 ha de SAU en 2023 (cadro 2). Esta é unha dimensión física que, con todo, segue supoñendo menos da

Neste aspecto, porén, os datos da EEEA 2023 mostran unha novidade importante. En 2023 a produción estándar total (PET)/explotación, o valor económico da produción obtida por cada explotación, supera xa en Galicia a media estatal: alcanza uns 70.000 euros, o 116,7 % da media da agricultura española (ao redor de 60.000 euros). A orixe disto está no valor moito maior que alcanza no agro galego a produción por unidade de superficie: case 5.000 euros/ha, o que multiplica por 2,5 a media española (uns 2.000 euros). Esta elevada intensidade produtiva ou produtividade da terra máis que compensa hoxe a limitada superficie das nosas explotacións (cadro 3).

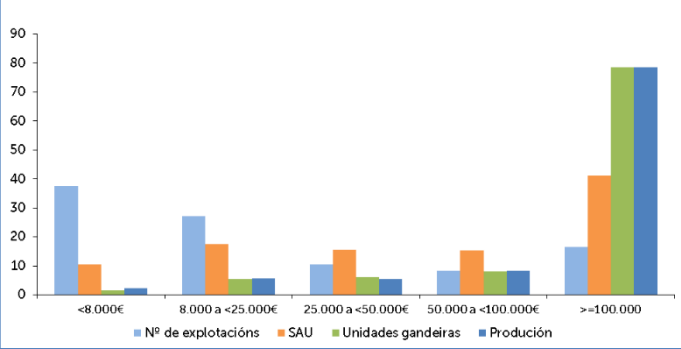
Cadro núm. 3
Nivel e determinantes da produción/explotación

	Galicia	España	Galicia/España (%)
Producción estándar total (PET)/explotación (euros)	69.647,9	59.655,6	116,7
Compoñente estrutural SAU/explotación (ha)	14,0	30,0	46,6
Compoñente Intensificación PET/ha SAU (euros)	4.991,5	1.991,4	250,7

Fonte: Elaboración propia a partir de INE, *Encuesta sobre la Estructura de las Explotaciones Agrícolas 2023*.

Para precisar algo máis a estrutura actual do sector, no gráfico 1 recolleemos a distribución das explotacións, do traballo agrario, da SAU e da produción por intervalos de dimensión económica. A imaxe que se desprende da EEEA 2023 confirma a crecente concentración produtiva do sector agrario galego nas unidades medianas e grandes. Así, as explotacións cunha produción anual inferior a

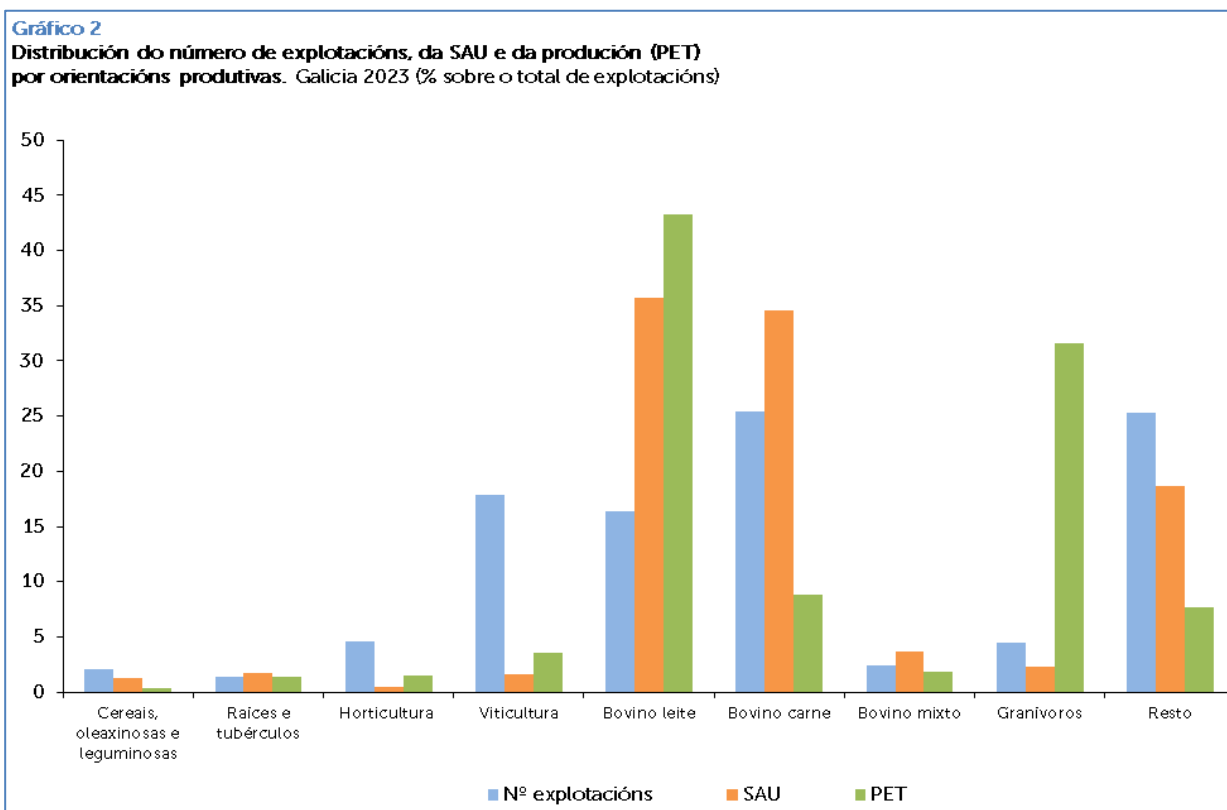
Gráfico 1
Peso das explotacións agrarias por estratos de dimensión económica nas principais variables do sector Galicia 2023 (%)

8.000 euros son aínda o 37,5 % do total, mais o seu peso territorial e, sobre todo, produtivo é moi escaso: xestionan o 10,5 % da SAU, contan co 1,5 % da cabana gandeira (UGT) e achegan o 2,2 % do *output*. No extremo contrario, as explotacións que podemos cualificar de medianas e grandes son unha minoría, pero ocupan a maior parte da SAU e rexistran un predominio maior no censo gandeiro e na produción. En concreto, aquelas cun *output* anual igual ou superior a 100.000 euros son só 1/6 do total (unhas 7.000 en cifras absolutas), mais xestionan o 41 % da SAU, teñen preto

do 80 % das UGT e xeran tamén case o 80 % da produción agraria. Trátase das explotacións que constitúen, cada vez máis, o núcleo central da agricultura profesional galega (gráfico 1).

Ese núcleo central concéntrase principalmente nas producións bovinas e, sobre todo, no sector lácteo: das preto de 7.000 explotacións cunha produción anual igual ou superior a 100.000 euros, o 63 % pertencen á orientación técnico-económica (OTE) 45 bovino de leite. En conxunto, as explotacións especializadas nas producións bovinas (leite, carne e mixtas) supoñen o 44 % das contabilizadas na EEEA 2023, xestionan o 74 % da SAU e xeran o 54% da produción agraria. Resulta tamén salientable o peso produtivo das explotacións especializadas no porcino e aves (granívoros): estas son só o 5 % en número e contan unicamente co 2 % da superficie agraria (como corresponde ao modelo da gandería sen terras), pero achegan o 32 % da produción agraria. En cambio, a relevancia das explotacións especializadas nas producións vexetais é moito menor: as dedicadas á horticoltura, raíces e tubérculos (patacas) e viñedo suman case 1/4 do total, pero só contan co 4 % da SAU e xeran o 6,4 % da produción (gráfico 2).

Peso global e dinámica do complexo agroalimentario e do complexo da madeira no período 1995-2022

Complexo de produción agroalimentario

Das 72 ramas que distingue o IGE nas súas *Contas Económicas de Galicia-Revisión Estatística 2024*, son 6 as que integran o complexo de produción agroalimentario (CPA): agricultura, gandería, caza e servizos relacionados; procesamento e conservación de carne e elaboración de produtos cárnicos; fabricación de produtos lácteos; fabricación de produtos para a alimentación animal; outras industrias alimentarias e fabricación de bebidas.

Este complexo segue mantendo un importante peso na economía galega, ao achegar en 2022 (últimas cifras publicadas polo IGE) o 5 % do VEB e o 5,7 % do emprego; unhas porcentaxes que superan

a media española, poñendo de manifesto a especialización de Galicia nestas actividades. No que levamos de século XXI continuou a tendencia a longo prazo de perda de peso do complexo no conxunto da economía. Pero esta caída produciuse sobre todo en termos de emprego (do 13,2 % do emprego en 2000 ao 5,7 % en 2022), mentres que foi moi moderada no VEB (do 5,6 % ao 5 %); o que orixinou unha mellora substancial do nivel relativo da produtividade do traballo: o VEB/ocupado pasou do 42,3 % da media da economía galega no ano 2000 ao 87,1 % en 2022 (cadro 6).

Cadro núm. 4

Evolución do valor engadido bruto (VEB) do complexo agroalimentario en Galicia

	Base 2000		Revisión estatística 2024					
	1995	2000	2000	2008	2015	2020	2021	2022
Millóns de euros correntes								
Agricultura, gandería e caza	892,3	856,9	1.154,0	1.729,1	1.927,1	1.725,5	1.750,4	1.862,8
Industria agroalimentaria	428,4	532,7	592,9	919,3	964,2	1.109,3	1.271,2	1.417,3
Industria cárnica	66,6	91,9	138,4	178,2	245,1	286,6	309,5	327,5
Industria láctea	78,8	75,7	111,5	185,0	136,6	119,3	155,2	194,1
Industria alimentación animal	65,4	65,8	55,1	109,3	67,6	91,7	95,5	100,5
Outras industrias alimentarias	145,2	186,0	197,0	291,3	239,6	280,4	323,1	383,9
Industria de bebidas	72,5	113,3	90,9	155,5	275,3	331,3	388,0	411,2
Total complexo	1.320,8	1.389,5	1.746,8	2.648,4	2.891,3	2.834,8	3.021,6	3.280,0
% sobre o total do complexo								
Agricultura, gandería e caza	67,6	61,7	66,1	65,3	66,7	60,9	57,9	56,8
Industria agroalimentaria	32,4	38,3	33,9	34,7	33,3	39,1	42,1	43,2
Industria cárnica	5,0	6,6	7,9	6,7	8,5	10,1	10,2	10,0
Industria láctea	6,0	5,4	6,4	7,0	4,7	4,2	5,1	5,9
Industria alimentación animal	4,9	4,7	3,2	4,1	2,3	3,2	3,2	3,1
Outras industrias alimentarias	11,0	13,4	11,3	11,0	8,3	9,9	10,7	11,7
Industria de bebidas	5,5	8,2	5,2	5,9	9,5	11,7	12,8	12,5
Total complexo	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Os datos de 2022 son provisionais.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- IGE, *Contas Económicas. Base 2000. Serie 1995-2001*.
- IGE, *Contas Económicas de Galicia. Revisión estatística 2024. Serie 2000-2022*.

Analizando con maior detalle a dinámica ao longo das dúas últimas décadas, podemos diferenciar tres períodos estreitamente ligados coa conxuntura económica. Neste sentido, hai que lembrar que os alimentos se caracterizan en xeral pola súa baixa elasticidade-renda. Isto provoca que nas fases de expansión económica o CPA tenda a perder peso no conxunto da economía, mentres nas etapas de crise vese menos afectado que outros sectores, estabilizándose ou mesmo aumentando o seu peso relativo. Así, o peso deste complexo no VEB, e aínda máis no emprego, reduciuse notablemente na fase de expansión económica 1995-2007, para estabilizarse e mesmo aumentar no período de crise 2008-2013 e retomar o declive relativo coa recuperación económica a partir de 2014. Pois ben, nese contexto, as cifras máis recentes publicadas polo IGE indican que ese declive relativo continuou en 2020, 2021 e 2022, a pesar da crise provocada pola COVID-19 en 2020; de tal modo que o peso actual do sector no VEB (5 %) é inferior ao de comezos de século (5,6 %) (cadros 4, 5 e 6).

Cadro núm. 5

Evolución do emprego no complexo agroalimentario en Galicia

Postos de traballo equivalentes a tempo completo (miles)

	Base 2000		Revisión estatística 2024					
	1995	2000	2000	2008	2015	2020	2021	2022
Agricultura, gandería e caza	182,4	133,3	119,9	58,8	38,0	39,6	39,3	37,6
Industria agroalimentaria	16,3	18,6	16,3	19,9	18,4	20,5	21,0	22,0
Industria cárnica	2,5	2,9	4,3	5,4	4,4	4,7	4,8	4,9
Industria láctea	1,8	1,7	1,9	2,1	1,9	2,4	2,5	2,6
Industria alimentación animal	1,3	1,2	1,4	1,6	1,2	1,6	1,6	1,6
Outras industrias alimentarias	9,1	10,9	6,9	8,0	8,2	8,8	9,0	9,5
Industria de bebidas	1,6	1,9	1,9	2,9	2,6	3,0	3,1	3,3
Total complexo	198,6	151,9	136,2	78,7	56,3	60,2	60,3	59,6

Os datos de 2022 son provisionais.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- IGE, *Contas Económicas. Base 2000. Serie 1995-2001*.
- IGE, *Contas Económicas de Galicia. Revisión estatística 2024. Serie 2000-2022*.

Cadro núm. 6

Evolución do peso do complexo agroalimentario no conxunto da economía galega

	Base 2000		Revisión estatística 2024					
	1995	2000	2000	2008	2015	2020	2021	2022
VEB (%)								
Agricultura, gandería e caza	3,7	2,5	3,7	3,2	3,9	3,3	3,0	2,8
Industria agroalimentaria	1,8	1,6	1,9	1,7	2,0	2,1	2,2	2,2
Industria cárnica	0,3	0,3	0,4	0,3	0,5	0,6	0,5	0,5
Industria láctea	0,3	0,2	0,4	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3
Industria alimentación animal	0,3	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2
Outras industrias alimentarias	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6
Industria de bebidas	0,3	0,3	0,3	0,3	0,6	0,6	0,7	0,6
Total complexo	5,5	4,1	5,6	5,0	5,9	5,4	5,1	5,0
Postos de traballo (%)								
Agricultura, gandería e caza	18,3	12,3	11,7	5,0	4,0	4,2	3,9	3,6
Industria agroalimentaria	1,6	1,7	1,6	1,7	1,9	2,2	2,1	2,1
Industria cárnica	0,2	0,3	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Industria láctea	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3
Industria alimentación animal	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Outras industrias alimentarias	0,9	1,0	0,7	0,7	0,9	0,9	0,9	0,9
Industria de bebidas	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Total complexo	19,9	14,0	13,2	6,7	5,9	6,4	6,0	5,7

Os datos de 2022 son provisionais.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- IGE, *Contas Económicas. Base 2000. Serie 1995-2001*.- IGE, *Contas Económicas de Galicia. Revisión estatística 2024. Serie 2000-2022*.

No que respecta á estrutura do CPA, esta continúa caracterizándose en Galicia polo predominio do sector agrario e o limitado desenvolvemento da industria agroalimentaria. Porén, nos últimos anos obsérvanse mudanzas relevantes neste aspecto, que continuaron en 2022. Así, no período 2015-2022, ao tempo que se reducía o VEB do sector agrario en euros correntes, o xerado pola industria multiplicouse por 1,5. O resultado é que o peso relativo do sector agrario no VEB do complexo baixou 10 puntos (do 66,7 % en 2015 ao 56,8 % en 2022), reforzándose paralelamente o da industria agroalimentaria (do 33,3 % ao 43,2 %) (cadro 4).

Froito desa evolución, a industria agroalimentaria ten un notable peso no noso tecido industrial, e este aumentou ademais de modo significativo nos últimos 15 anos. En concreto, segundo as *Contas Económicas* do IGE, pasou de supoñer ao redor do 12 % do VEB da industria manufacturera na primeira década deste século a superar o 15 % desde 2013, ata alcanzar o 16,8 % en 2022. Unha porcentaxe esta última que supera a rama de fabricación de vehículos de motor ou a de fabricación de produtos metálicos.

En todo caso, a pesar dos avances recentes, o peso da industria agroalimentaria segue estando por baixo do que ten o sector agrario, en contraste co que se constata en España e na UE. Este trazo diferencial do noso CPA ten a súa orixe en dous factores que, con algúns matices, se manteñen na actualidade: a) unha parte significativa da produción agraria é transformada fóra de Galicia, co que perdemos o valor engadido e o emprego xerado na súa transformación industrial; b) ademais, a agroindustria galega continúa especializada en xeral en produtos de baixo valor engadido.

Complexo da madeira

O complexo da madeira integra catro ramas das *Contas Económicas de Galicia-Revisión Estatística 2024* publicadas polo IGE: silvicultura e explotación forestal; industria da madeira e da cortiza; industria do papel e fabricación de mobles. En 2022 xerou un VEB de 1.215,9 millóns de euros (1,9% da economía galega) e deu emprego a 24.000 persoas (2,3% do total), situándose a produtividade aparente do traballo (VEB /ocupado) no 80,3 % da media da nosa economía (cadros 7 e 8).

No referido á súa dinámica a medio prazo, lembremos que este complexo se vira fortemente afectado pola crise económica iniciada en 2008, debido á ligazón da industria da madeira e da cortiza e

Cadro núm. 7

Evolución do valor engadido e do emprego no complexo da madeira en Galicia

Valor engadido bruto (millóns de euros correntes)	Base 2000		Revisión estatística 2024					
	1995	2000	2000	2008	2015	2020	2021	2022
Silvicultura e explotación forestal	182,5	245,8	342,4	437,3	394,8	393,9	419,3	414,1
Industria da madeira e da cortiza	278,1	344,9	209,0	321,2	272,1	309,8	395,7	489,9
Industria do papel	127,5	158,2	161,1	139,9	160,3	121,0	167,5	149,2
Fabricación de mobles			112,4	201,0	115,3	118,5	151,1	162,9
Total complexo	588,1	749,0	824,9	1.099,5	942,5	943,2	1.133,6	1.215,9

Emprego (postos de traballo (miles))	Base 2000		Revisión estatística 2024					
	1995	2000	2000	2008	2015	2020	2021	2022
Silvicultura e explotación forestal	3,8	6,7	5,0	7,1	7,4	9,1	9,6	9,5
Industria da madeira e da cortiza	11,3	14,1	13,5	11,0	7,0	7,3	7,8	7,9
Industria do papel	1,1	1,0	1,3	1,7	1,8	1,9	1,9	2,0
Fabricación de mobles			8,8	6,7	3,7	4,0	4,3	4,6
Total complexo	16,2	21,8	28,5	26,5	20,0	22,2	23,6	24,0

Os datos de 2022 son provisionais.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- IGE, *Contas Económicas. Base 2000. Serie 1995-2001*.
- IGE, *Contas Económicas de Galicia. Revisión estatística 2024. Serie 2000-2022*.

Cadro núm. 8

Evolución do peso do complexo da madeira no conxunto da economía galega

	Base 2000		Revisión estatística 2024					
	1995	2000	2000	2008	2015	2020	2021	2022
VEB (%)								
Silvicultura e explotación forestal	0,8	0,7	1,1	0,8	0,8	0,7	0,7	0,6
Industria da madeira e da cortiza	1,2	1,0	0,7	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7
Industria do papel	0,5	0,5	0,5	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2
Fabricación de mobles			0,4	0,4	0,2	0,2	0,3	0,2
Total	2,7	2,6	2,6	2,0	1,9	1,8	1,9	1,9
Postos de traballo (%)								
Silvicultura e explotación forestal	0,4	0,6	0,5	0,6	0,8	1,0	0,9	0,9
Industria da madeira e da cortiza	1,1	1,3	1,3	0,9	0,7	0,8	0,8	0,8
Industria do papel	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Fabricación de mobles			0,9	0,6	0,4	0,4	0,4	0,4
Total	2,1	2,6	2,8	2,3	2,1	2,3	2,3	2,3

Os datos de 2022 son provisionais.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- IGE, *Contas Económicas. Base 2000. Serie 1995-2001*.
- IGE, *Contas Económicas de Galicia. Revisión estatística 2024. Serie 2000-2022*.

da fabricación de mobles coa construción e o mercado inmobiliario. Isto foi seguido dunha recuperación no período 2014-2018, que permitiu alcanzar de novo neste último ano os valores previos á crise. Esa recuperación só se viu interrompida en 2020, cando o complexo sufriu unha significativa caída tanto do VEB (-8,5 %) como do emprego (preto do -6 %); unha evolución negativa seguramente asociada ao impacto da pandemia da COVID-19. Pois ben, os datos máis recentes do IGE mostran un forte crecemento do VEB en 2021 e 2022 (29 % no bienio), que se deu tamén, aínda que en menor medida, no emprego (7,8 %). As cifras de 2022 confirman, pois, o que apuntamos no *Informe* anterior, sobre o carácter conxuntural da caída observada no ano 2020 (cadro 7).

O incremento do VEB no bienio 2021-2022 afectou as catro ramas que forman o complexo, pero foi especialmente relevante na industria da madeira e da cortiza onde se aproximou ao 60 %, alcanzando o valor xerado por esta rama máximos históricos. En conxunto, a diferenza do que acontece no complexo agroalimentario, na cadea forestal-madeira o peso global da industria supera o da produción primaria (as distintas ramas industriais supoñen en 2022 o 66 % do VEB e o 60 % do emprego da cadea). Pero as cifras seguen mostrando que esta cadea se caracteriza en Galicia pola súa especialización na produción primaria e na primeira transformación. As dúas ramas máis importantes, con moita diferenza, son a silvicultura e explotación forestal e a industria da madeira e da cortiza, que engloba tamén a produción de taboleiros e chapas. O peso da rama papeleira é claramente inferior, ao estar concentrada sobre todo na produción de pasta (primeira transformación) e non de papel. Finalmente, tamén a fabricación de mobles rexistra un peso modesto, moi baixo no contexto español,

aínda que en 2022 o seu VEB superou o da industria do papel e en termos de emprego máis que duplica esta rama (cadros 7 e 8).

Tendencias a medio prazo do sector agrario (1990-2022)

O cadro 9 recolle a evolución das principais macromagnitudes do sector agrario galego en euros correntes no período 1990-2022, segundo as contas económicas da agricultura publicadas polo Ministerio de Agricultura, Pesca e Alimentación (MAPA). Catro son as notas que definen as tendencias nas tres últimas décadas e que a continuación sinalamos.

- a) O valor económico da produción agraria experimentou un crecemento significativo: triplícouse neste período, o que supón unha taxa de incremento medio acumulativo anual do 3,5 %.
- b) Esa expansión do *output* acompañouse, porén, dunha suba moito máis moderada da renda do sector en euros correntes (88,4 %). Isto debeuse ao forte aumento dos consumos intermedios, que se multiplicaron por 5,2 neses 32 anos, e ao incremento tamén das amortizacións do capital fixo, que se multiplicaron por 2,9. Detrás do crecemento destas dúas partidas están as mudanzas operadas na tecnoloxía produtiva (uso crecente de insumos intermedios e bens de capital fixo) e tamén a alza maior dos prezos pagados polos insumos en comparación cos prezos percibidos polos agricultores².
- c) O terceiro feito a salientar foi o fortísimo axuste do emprego, que se concreta en que a poboación ocupada no sector caeu a menos de 1/5 do seu volume inicial (-83,8 %).
- d) Esa acelerada diminución da man de obra fixo que a produción obtida por cada agricultor se multiplicase por 18,5. E, a pesar da deterioración da relación entre os prezos percibidos e os prezos pagados, isto posibilitou que a renda por ocupado experimentase un notable incremento, multiplicándose por 11,6 en euros correntes (de 2.700 euros en 1990 a 31.800 en 2022).

En suma, o sector agrario galego conta hoxe (en 2022) con menos de 1/5 dos traballadores que tiña hai tres décadas, pero estes xeran unha produción (en valor monetario) 3 veces superior á de 1990; o que fixo posible que a renda por ocupado en 2022 multiplique por 11,6 a de 32 anos antes.

Se comparamos esa evolución coa da agricultura española, as conclusións poden resumirse así (cadro 9).

- O valor económico da produción agraria (resultado da dinámica combinada do *output* real e dos prezos) rexistrou en Galicia neses 32 anos un crecemento maior que en España, facendo que o noso peso na produción agraria española ascendese do 6 % ao 7 %.
- Isto acompañouse, porén, dun incremento máis forte dos consumos intermedios (o gasto das explotacións en *inputs* correntes), que limitou o crecemento do valor engadido e fixo que o peso da agricultura galega no VEB agrario español mesmo diminuíse lixeiramente, do 6,2 % ao 6,1 %.
- Se a iso unimos o menor aumento das subvencións³, o resultado é que, a pesar da expansión maior do valor da produción, a renda do sector rexistrou en Galicia unha evolución menos favorable: a participación do noso agro na renda agraria de España baixou do 5,8 % ao 5,2 %.

² No período 1990-2022 os prezos pagados polos insumos correntes aumentaron un 193 %, mentres que os prezos percibidos só o fixeron un 94 %. Ver máis adiante: cadro 16.

³ Como se deduce do cadro 9, a *ratio* "subvencións/produción agraria" limitábase en Galicia en 2022 ao 5,5 %, pouco máis da metade da media española (9,8 %). De feito, segundo as *Contas Económicas da Agricultura* do MAPA Galicia é a comunidade autónoma na que as "outras subvencións á produción" supoñen unha menor porcentaxe do valor da produción agraria.

Cadro núm. 9

Evolución das macromagnitudes do sector agrario galego e do seu peso na agricultura española*

	Millóns de euros correntes							Poboación ocupada (miles)	Renda agraria/ ocupado (miles de euros)
	(A) Produción agraria	(B) Consumos intermedios	(C = A-B) VEB a prezos básicos	(D) Amortizacións (consumo de capital fixo)	(E) Outras subvencións á produción	(F) Outros impostos sobre a produción	Renda agraria (VENcf) (C-D+E-F)		
Cifras absolutas									
1990	1.470,8	505,0	965,7	181,2	17,9	1,5	800,8	292,4	2,7
2000	1.653,7	788,3	865,4	266,1	23,9	2,0	621,1	140,0	4,4
2011	3.078,5	1.645,8	1.432,7	400,7	245,8	10,5	1.267,4	64,8	19,6
2015	3.690,8	1.868,2	1.822,6	461,7	161,0	13,8	1.508,1	45,6	33,1
2016	3.472,1	1.708,2	1.763,9	449,6	197,8	15,7	1.496,4	49,2	30,4
2017	3.482,1	1.793,7	1.688,3	452,6	197,3	14,2	1.418,8	55,4	25,6
2018	3.648,3	1.939,5	1.708,8	461,4	186,6	17,3	1.416,7	52,3	27,1
2019	3.865,3	1.934,3	1.931,1	472,3	190,6	18,3	1.631,0	49,9	32,7
2020	3.737,6	2.143,0	1.594,6	477,9	183,0	16,8	1.282,8	49,4	26,0
2021	3.877,0	2.234,1	1.643,0	493,7	179,8	18,2	1.310,9	47,1	27,8
2022	4.421,7	2.618,6	1.803,1	520,8	244,5	18,4	1.508,4	47,4	31,8
% variación									
1990-2000	12,4	56,1	-10,4	46,8	33,2	27,9	-22,4	-52,1	62,0
2000-2022	167,4	232,2	108,4	95,7	924,9	828,6	142,8	-66,1	617,3
1990-2022	200,6	418,5	86,7	187,4	1.265,5	1.088,0	88,4	-83,8	1.061,9
Galicia/España (%)									
1990	6,0	5,7	6,2	9,2	6,1	3,0	5,8	21,0	27,7
2000	4,6	5,9	3,8	9,6	1,8	1,5	2,9	14,5	20,2
2011	7,5	8,3	6,7	8,5	4,1	4,0	5,7	8,9	63,9
2016	7,2	8,1	6,5	8,8	3,4	4,1	5,4	6,7	81,2
2021	6,8	8,3	5,4	8,6	3,1	3,9	4,4	6,1	71,3
2022	7,0	7,8	6,1	8,6	4,0	3,8	5,2	6,4	81,0

*Rama Agricultura, gandería, caza e actividades dos servizos relacionados.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- MAPA (Ministerio de Agricultura, Pesca e Alimentación): *Cuentas Económicas de la Agricultura. Resultados nacionales 1990-2022*;*Resultados Renta Agraria Regional (serie histórica 1990-2000)*; *Cuentas Económicas de la Agricultura. Resultados regionales 2011-2022*.

- INE, EPA.

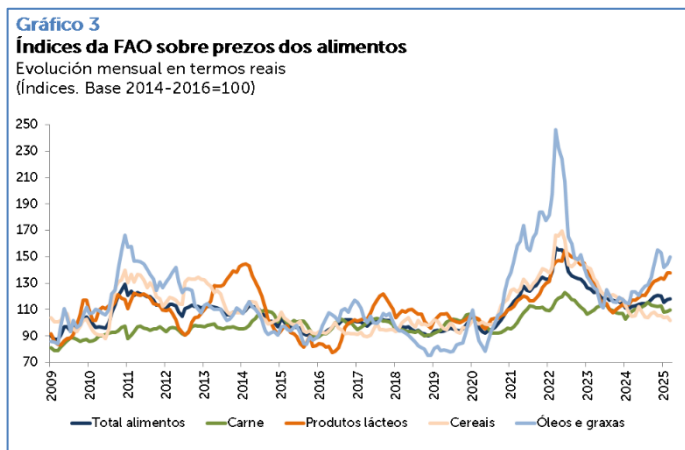
- Cunha dinámica produtiva mellor e un comportamento máis desfavorable en cambio da renda agregada, a principal singularidade da evolución do sector en Galicia estivo na intensidade alcanzada polo axuste da man de obra. Se en 1990 a agricultura galega xeraba o 5,8 % da renda agraria española co 21 % dos agricultores, en 2022 obtiña o 5,2 % da renda pero só co 6,4 % da poboación ocupada agraria de España (a participación no emprego agrario español baixou a menos dun terzo da que se rexistraba 32 anos atrás).
- Esa intensidade moito maior do axuste do emprego posibilitou unha notable converxencia da renda por ocupado, que pasou do 27,7 % ao 81 % da media da agricultura española. Noutras palabras, se en 1990 a renda que obtiña cada agricultor galego se limitaba a pouco máis de 1/4 da media do sector en España, en 2022 supera os 4/5. Contamos cada vez con menos agricultores pero estes obteñen unha renda media moito máis próxima ao estándar español, se ben lonxe aínda de completar a converxencia segundo esta fonte estatística.

A conxuntura agraria en 2024: contexto internacional, na UE e en España

Evolución dos prezos internacionais das *commodities* agrarias

Partindo desas tendencias a medio prazo, a conxuntura do sector agrario galego en 2024 estivo marcada, en primeiro lugar, pola evolución dos mercados internacionais. Tras a caída experimentada ao longo de 2023 e nos dous primeiros meses de 2024, desde marzo deste ano o índice da FAO sobre os prezos dos alimentos en termos reais volveu crecer ata alcanzar un pico relativo en novembro-decembro. A pesar desa suba durante a maior parte do ano, o índice pechou 2024 cun valor medio inferior nun 3,7 % ao de 2023; un lixeiro descenso que sucedeu á forte caída en 2023 (-15,3 %), despois

da intensa alza do bienio 2021-2022. Visto en perspectiva, hai que sinalar que a cotización internacional dos prezos dos alimentos se mantén en niveis historicamente elevados: na serie da FAO 1990-2024 o valor medio alcanzado en 2024 só está por baixo do dos tres anos precedentes (2021, 2022 e 2023) (gráfico 3).

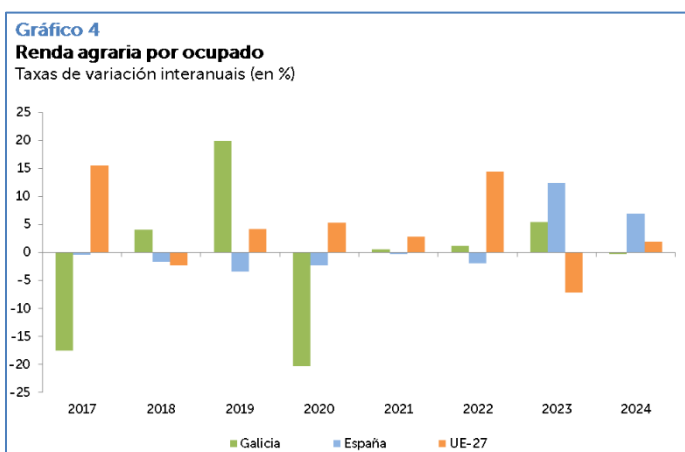
Dos cinco grupos de produtos que distingue a FAO⁴ interésannos en particular, polo seu peso no agro galego, a carne e os produtos lácteos. Os prezos da carne nos mercados internacionais experimentaron en 2024 unha alza moi lixeira (1 %), despois da caída sufrida en 2023 (-5,2 %) que puxo fin á notable elevación do bienio 2021-2022. O aumento o último ano foi máis significativo nas cotizacións dos produtos lácteos (3,1%), aínda que lonxe de recuperar a forte baixada de 2023 (-18,7 %).

Esá lixeira alza dos prezos dos produtos gandeiros (leite e carne) en 2024 acompañouse dunha notable redución das cotizacións internacionais dos cereais (-14,8 %), entre os que está o millo, unha materia prima fundamental para a alimentación do gando. Por outro lado, a pesar da suba global do prezo dos aceites vexetais (7,4 %), a cotización da soia continuou este ano a senda descendente iniciada en 2023. O resultado desde a perspectiva das explotacións galegas foi unha conxuntura global dos mercados internacionais en 2024 favorable, ao confluír un lixeiro aumento dos prezos dos produtos gandeiros cun abaratamento das materias primas para a alimentación animal (gráfico 3).

Esa lixeira alza dos prezos dos produtos gandeiros (leite e carne) en 2024 acompañouse dunha notable redución das cotizacións internacionais dos cereais (-14,8 %), entre os que está o millo, unha materia prima fundamental para a alimentación do gando. Por outro lado, a pesar da suba global do prezo dos aceites vexetais (7,4 %), a cotización da soia continuou este ano a senda descendente iniciada en 2023. O resultado desde a perspectiva das explotacións galegas foi unha conxuntura global dos mercados internacionais en 2024 favorable, ao confluír un lixeiro aumento dos prezos dos produtos gandeiros cun abaratamento das materias primas para a alimentación animal (gráfico 3).

Conxuntura do sector na Unión Europea e en España

Condicionada por ese contexto internacional, a dinámica do sector agrario na UE-27 saldouse en 2024 cunha lixeira suba da renda global en euros constantes (1 %), despois da contracción sufrida en 2023. Dada a leve diminución que seguiu experimentando o volume da man de obra (-0,9 %), iso orixinou un incremento algo maior (1,9 %) da renda por UTA (unidade de traballo ano) (cadro 10).

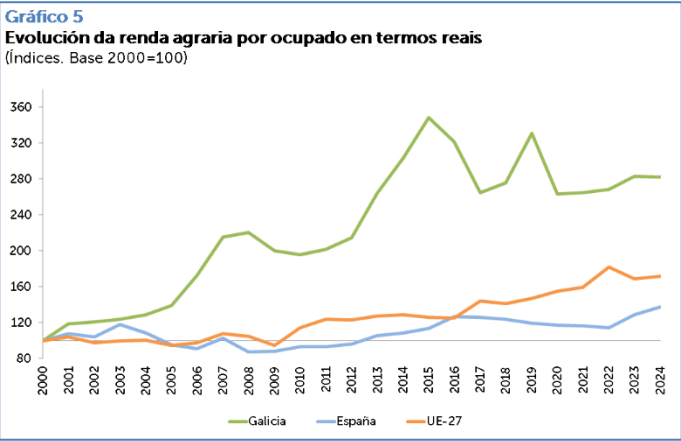

Deste modo, desde 2017 a agricultura comunitaria acumula unha mellora significativa e case continua (coas únicas excepcións de 2018 e 2023) da renda por ocupado (gráficos 4 e 5).

O balance en 2024 é aínda máis positivo no caso da agricultura española, e veu prolongar neste caso o notable incremento da renda por ocupado rexistrado en 2023; despois, iso si, dun descenso continuo nos seis anos previos (desde 2017). Concretamente, os cálculos provisionais do MAPA⁵ estiman que a renda do sector en euros

⁴ No gráfico 3 representamos os datos de catro deses grupos de produtos (carne, produtos lácteos, cereais, óleos e graxas). Prescindimos do azucre debido á súa carencia de interese para o agro galego.

⁵ Ver: https://www.mapa.gob.es/es/estadistica/temas/estadisticas-agrarias/cea20242estimacionmarzo2025_tcm30-706833.pdf

constantes experimentou en 2024 un aumento do 7,9 %, moi superior á media da UE-27 (1 %). A orixe principal disto estivo no forte crecemento do volume da produción agraria (10,9 %), debido sobre todo á produción vexetal (18,8 %). Mentres, no referido aos prezos asistimos a unha caída dos prezos percibidos (-7,3 %), compensada en parte polo abaratamento maior dos consumos intermedios (-10,1 %). O resultado foi o citado incremento (7,9 %) da renda global do sector. Dado que o volume de man de obra rexistrou un leve aumento (0,9 %), o saldo final foi un crecemento da

renda agraria por UTA do 6,9 %, moi superior á media comunitaria (1,9 %) e que veu sumarse á forte alza de 2023 (12,4 %) (cadro 10, gráficos 4 e 5).

Cadro núm. 10
Evolución da renda global e da renda por ocupado no sector agrario en Galicia, España e a UE
Taxas de variación anuais (en %)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023**	2024 **
Galicia								
Renda agraria ¹	-7,1	-1,8	14,4	-21,1	-1,3	5,5	13,8 *	-1,7 *
Man de obra (ocupados)	12,6	-5,6	-4,6	-1,0	-1,8	4,3	7,9	-1,5
Renda/ocupado	-17,5	4,0	19,9	-20,3	0,6	1,2	5,5 *	-0,3 *
España								
Renda agraria ¹	6,8	-0,3	-2,6	-8,6	6,4	-7,6	7,4	7,9
Man de obra (UTA)	7,3	1,4	0,8	-6,5	6,7	-5,8	-4,4	0,9
Renda/UTA	-0,5	-1,7	-3,4	-2,3	-0,3	-1,9	12,4	6,9
Unión Europea (UE-27)								
Renda agraria ¹	10,7	-3,3	2,0	-4,3	2,6	10,4	-8,9	1,0
Man de obra (UTA)	-4,2	-1,0	-2,0	-9,2	-0,1	-3,5	-1,8	-0,9
Renda/UTA	15,5	-2,3	4,2	5,4	2,8	14,4	-7,2	1,9

¹ VENcf en moeda constante.
* Estimacións propias.
** Os datos de 2023 son un avance e os de 2024 unha estimación.
Fonte: Elaboración propia a partir de:
- Eurostat, *Economic Accounts for Agriculture*.
- MAPA, *Cuentas Económicas de la Agricultura. Resultados nacionales. Resultados regionales*.
- INE, EPA.

A dinámica do sector agrario galego en 2024: unha visión global

En Galicia non contamos polo momento con ningunha estimación oficial das contas económicas do sector agrario en 2023 e 2024⁶. Polo tanto, debemos conformarnos con perfilar un balance provisional a partir dos datos dispoñibles, referidos á dinámica das principais producións no noso agro e aos prezos percibidos e pagados a nivel español.

Centrándonos en 2024, eses datos apuntan a un balance claramente peor que o rexistrado polo sector na UE e sobre todo en España. A orixe estivo principalmente na lixeira caída que sufriu en Galicia a produción agraria, debido ao descenso da produción vexetal, en contraste co seu incremento na agricultura española. Mentres, os prezos seguiron unhas tendencias similares ás observadas a nivel estatal e europeo: baixa moderada dos prezos percibidos, acompañada dunha caída maior dos prezos pagados. O resultado, segundo os nosos cálculos, foi que a renda agraria en euros constantes

⁶ Para estes dous anos existen estimacións do IGE (nas súas *Contas Económicas Trimestrais*) sobre a evolución do VEB do sector agropesqueiro; e para 2023 dispoñemos tamén das estimacións do INE (na *Contabilidad Regional de España*). Pero estas cifras, ademais de limitarse a esa variable, non son directamente utilizables aos nosos efectos ao incluír tamén a pesca, que en Galicia achega ao redor do 25 % do VEB do sector primario.

experimentou no agro galego unha moderada redución (-1,7 %), en contraste co seu aumento na UE-27 (1 %) e sobre todo en España (7,9 %). O balance complétase cunha diminución similar da po-boación ocupada no sector (-1,5 %, de acordo coa EPA), polo que a renda por ocupado rexistrou aquí unha caída moi leve, un práctico estancamento (-0,3 %). Pero isto contrasta co seu incremento na UE-27 (1,9 %) e especialmente en España (6,9 %). Deste modo, en 2024 cesou a alza da renda agraria que se viña dando en Galicia no trienio 2021-2023, que permitira recuperar boa parte da caída sufrida en 2020 no contexto da pandemia da COVID-19 (cadro 10, gráficos 4 e 5).

Con algo máis de detalle, podemos sintetizar así a conxuntura do sector agrario galego en 2024⁷.

- O volume global do *output* rexistrou unha lixeira redución (-1,2 %) debido á contracción da produción vexetal (-4,9%) e ao práctico estancamento da produción animal (0,5 %). Dado que

Cadro núm. 11
Variación real do VEB a prezos básicos das ramas agraria e pesqueira
Taxas de variación interanuais (en %)
Datos corrixidos de efectos estacionais e de calendario

	Galicia	España
2022	-5,0	-20,3
2023	-1,8	6,5
2024	-1,0	8,3
I trim.	-2,6	11,5
II trim.	-1,2	7,3
III trim.	-1,9	10,3
IV trim.	1,8	4,2

Fonte: IGE e INE.

o volume dos consumos interme-dios aumentou levemente, iso deu lugar a un descenso algo maior do VEB real (ao redor do 2,6 %). Neste aspecto os nosos cálculos suxiren unha caída superior á estimada polo IGE nas *Contas Económicas Trimestrais* para o VEB agro-pesqueiro (-1 %) (cadro 11).

- A moderada contracción do *output* e do VEB real acompañouse dunha dinámica dos prezos con elementos contrapostos. Como aspecto negativo, asistimos a unha caída dos prezos per-cibidos polos agricultores galegos en termos correntes (-1,5 %) que, dada a alza do IPC (2,9 %), implicou un descenso maior en euros constantes. Na parte positiva, ese descenso dos prezos percibidos, que afectou sobre todo as producións gandeiras, foi acompañado dunha redución moito maior dos prezos pagados polos insumos intermedios (-9,7 %), orixinando unha notable mellora da relación real de intercambio dos agricultores.
- O resultado final foi que a contracción do VEB real provocou unha caída similar da renda agra-ria en euros constantes: segundo a nosa estimación, esta sufriu en Galicia un descenso do 1,7 %, en contraste co seu aumento na agricultura europea e sobre todo na española. Esta bai-xada en 2024 puxo fin á alza rexistrada no trienio 2021-2023.

Evolución da produción

Estrutura da produción agraria

No cadro 12 resumimos a evolución da estrutura da produción agraria en Galicia no período 1990-2022, incluíndo as cifras máis recentes dispoñibles: as publicadas polo MAPA para 2022. Cen-trándonos na situación actual, vemos que o agro galego continúa presentando unha nidia especiali-zación gandeira, cun peso relativo deste subsector (63,9 %) que é mesmo superior ao de tres décadas atrás (61,8 %). Esta especialización está focalizada en catro produtos, que achegan en conxunto o 95 % do valor da produción animal: leite, carne de vacún, carne de aves e porcino. Destaca sobre todo o leite, que supón tres de cada dez euros da produción agraria galega e preto da metade da produción animal. As ramas vexetais, pola súa parte, achegan o 34,4 % da produción agraria, destacando catro grupos de cultivos que suman tamén o 95 % do total: hortalizas, plantas forraxeiras, froitas (onde se inclúen as uvas) e patacas (cadro 12).

⁷ Os datos nos que se sustenta este balance provisional figuran de forma pormenorizada nos apartados seguintes.

Cadro núm. 12

Evolución da estrutura da produción agraria en Galicia; comparación con España

	Estrutura da produción agraria (en %)				España 2022	Índices de especialización de Galicia*	Peso de Galicia no total español (%)
	1990	2020	2021	2022			
Produción vexetal	35,2	35,1	36,4	34,4	59,0	0,6	4,1
Cereais	1,2	0,8	1,0	1,1	9,8	0,1	0,8
Plantas industriais ¹	1,0	0,2	0,2	0,3	2,1	0,1	0,9
Plantas forraxeiras	8,5	9,2	9,0	9,6	3,4	2,8	19,6
Hortalizas ²	7,2	10,2	11,9	12,0	19,3	0,6	4,4
Patacas	10,5	3,3	4,0	3,0	1,2	2,5	17,7
Froitas ³	3,6	11,1	10,0	8,2	15,1	0,5	3,8
Viño e mosto	2,8	0,2	0,3	0,2	2,2	0,1	0,7
Outros	0,3	0,0	0,0	0,0	6,0	0,0	0,0
Produción animal	61,8	61,9	61,3	63,9	38,7	1,6	11,6
Carne e gando	32,3	34,5	33,3	31,1	28,8	1,1	7,6
Bovino	16,3	12,0	13,1	12,6	5,8	2,2	15,1
Porcino	7,0	10,4	8,9	8,9	15,7	0,6	3,9
Equino	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,7	4,7
Ovino e caprino	1,1	0,2	0,2	0,2	2,0	0,1	0,8
Aves	6,9	10,6	10,0	8,7	4,8	1,8	12,7
Coellos e outros	1,0	1,2	1,1	0,6	0,3	2,1	14,9
Produtos animais	29,4	27,4	28,0	32,8	10,0	3,3	23,1
Leite	24,1	25,5	26,1	30,6	6,8	4,5	31,3
Ovos	5,1	1,5	1,5	1,9	2,8	0,7	4,9
Outros	0,3	0,4	0,3	0,3	0,4	0,9	6,1
Servizos e actividades secundarias non agrarias	3,1	3,1	3,0	1,7	2,3	0,8	5,3
Produción rama agraria	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	1,0	7,0

¹ Inclúe remolacha, tabaco, algodón, xirasol e leguminosas en gran.² Inclúe flores e plantas de viveiro.³ Inclúe froitas frescas, cítricos e uvas.

* Relación entre o peso relativo de cada produción en Galicia e o que ten en España.

Fonte: Elaboración propia a partir de MAPA: *Resultados Renta Agraria Regional (serie histórica 1990-2000)*; *Cuentas Económicas de la Agricultura. Resultados regionales 2011-2022*.

Esa orientación gandeira do agro galego contrasta coa especialización agrícola do sector en España: o peso relativo dos dous subsectores móvese en ambos os espazos nunha relación 60/40 ou 65/35, pero con porcentaxes invertidas. Examinando con maior desagregación os datos, conséntase que no ámbito vexetal Galicia só presenta no contexto do Estado un índice de especialización superior a 1 (un peso relativo maior que a media española) nas plantas forraxeiras e nas patacas. Mentres, a nosa especialización gandeira no marco español céntrase no leite, na carne de vacún, na carne de aves e nos coellos; rexistrando en cambio unha desespecialización relativa nos ovos e nas restantes producións cárnicas (porcino, equino e ovino-cabrún) (cadro 12).

Partindo desas cifras sobre o peso económico das distintas ramas, examinamos a continuación a dinámica rexistrada en 2024 polo volume das principais producións agrícolas e gandeiras.

Evolución das principais producións agrícolas (en volume)

Segundo as estimacións provisionais do MAPA, o ano 2024 saldouse en España cunha forte suba do volume da produción vexetal (18,8 %); resultado dun incremento en practicamente todos os cultivos, coa única excepción das patacas que sufriron unha leve contracción. Iso contrasta co ocorrido na agricultura galega. As cifras subministradas polos *Avances de superficies y producciones de cultivos*⁸ indican para Galicia unha redución da colleita de hortalizas (-7,1 %) e de patacas (-33,5 %), e un estancamento da de millo forraxeiro e o sector vitivinícola. O único contrapunto positivo entre as principais ramas vexetais foi a suba do 8,9 % na produción de froitas (cadro 13). Ponderando esas

⁸ MAPA: *Avances de superficies y producciones de cultivos*.<https://www.mapa.gob.es/es/estadistica/temas/estadisticas-agrarias/agricultura/avances-superficies-producciones-agricolas/>

Cadro núm. 13
Evolución das principais producións agrícolas en volume en Galicia*

	Produción (miles de toneladas)					Variación (%)		
	2015	2016	2022	2023	2024	2023/ 2022	2024/ 2023	(2023-24)/ (2015-16)
Cereais en gran	208,9	188,3	149,0	151,3	189,2	1,6	25,0	-14,3
Trigo	46,8	35,1	39,4	31,6	37,0	-19,9	16,9	-16,2
Centeo	13,1	10,9	15,2	14,5	11,2	-4,8	-22,2	6,8
Millo	149,0	142,3	94,3	105,2	141,0	11,5	34,0	-15,5
Leguminosas en gran	4,4	4,8	4,3	3,0	4,4	-30,7	50,1	-19,7
Patacas	505,2	417,1	285,2	321,7	213,8	12,8	-33,5	-41,9
Millo forraxeiro	2.451,0	2.187,8	2.060,7	3.218,7	3.214,7	56,2	-0,1	38,7
Hortalizas	271,6	261,3	239,4	244,8	227,3	2,2	-7,1	-11,4
Leituga	19,9	22,2	22,0	22,2	19,8	1,1	-11,0	-0,1
Tomate	92,5	89,4	63,9	75,6	70,0	18,3	-7,4	-19,9
Pemento	70,3	65,5	71,0	70,0	79,0	-1,5	12,9	9,7
Cebola	41,0	32,6	32,7	29,9	36,5	-8,7	22,1	-9,8
Feixón verde	47,8	51,7	49,7	47,1	22,1	-5,4	-53,1	-30,5
Froitas	121,7	122,0	115,0	126,2	137,4	9,7	8,9	8,1
Mazá	112,2	112,6	104,8	116,9	125,7	11,6	7,5	7,9
Pera	9,5	9,4	10,2	9,3	11,7	-9,1	25,7	11,2
Uva de vinificación	141,1	123,0	121,1	124,5	124,5	2,8	0,0	-5,7

* Os datos de 2024 e os dalgúns produtos para 2023 son provisionais.
Fonte: MAPA, *Anuario de Estadística e Avances de superficies y producciones agrícolas*.

taxas de variación polo peso económico dos distintos cultivos, estimamos unha diminución global da produción vexetal do 4,9 % (cadro 17), en contraste co seu forte aumento no conxunto do Estado.

Evolución das principais producións gandeiras (en volume)

No ámbito gandeiro a conxuntura do agro galego en 2024 tivo como principal elemento positivo a continuación do crecemento da produción máis relevante, o leite (2,1 %), ao que se engadiu un aumento tamén na carne de aves (1,7 %). Mais iso acompañouse dunha caída xeneralizada das restantes producións cárnicas: lixeira na carne de vacún (-1 %), máis significativa no porcino (-3,8 %) e próxima ou superior ao 10 % nos coellos, ovino e cabrún (cadro 14). Se ponderamos esas taxas de

Cadro núm. 14
Evolución das principais producións gandeiras en volume en Galicia

	Volume de produción en cada ano								
	1985	2005	2020	2021	2022	2023	2024*		
Leite de vaca ¹	1.644,5	2.258,1	2.888,2	2.923,7	2.905,8	3.034,5	3.097,0		
Carne de vacún ²	52,5	96,1	95,6	100,8	97,5	96,4	95,5		
Carne de porcino ²	85,6	101,6	91,6	88,4	82,7	84,5	81,3		
Carne de ave ²	92,6	163,4	223,5	217,8	201,1	211,3	214,8		
Carne de ovino ²	0,9	0,6	0,3	0,3	0,4	0,3	0,2		
Carne de caprino ²	0,3	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0		
Carne de coello ²	10,1	6,7	11,0	10,2	9,1	8,6	7,7		
Ovos ³	122,5	58,9	47,6	49,3	53,3	51,9			

	Taxa de variación acumulativa anual (%)						% variación 1985/ 2024**	Galicia/España (%)	
	1985/ 2005	2005/ 2020	2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2024		1985	2024*
Leite de vaca ¹	1,6	1,7	1,2	-0,6	4,4	2,1	88,3	26,9	43,8
Carne de vacún ²	3,1	0,0	5,4	-3,2	-1,1	-1,0	81,9	13,1	13,4
Carne de porcino ²	0,9	-0,7	-3,5	-6,4	2,1	-3,8	-5,0	7,4	1,7
Carne de ave ²	2,9	2,1	-2,5	-7,7	5,1	1,7	131,9	11,4	11,9
Carne de ovino ²	-2,4	-4,9	19,0	14,7	-28,7	-10,5	-74,6	0,7	0,2
Carne de caprino ²	-3,5	-7,0	-10,0	24,4	-41,1	-9,1	-90,0	3,7	3,2
Carne de coello ²	-2,0	3,3	-7,2	-10,9	-5,3	-10,9	-24,2	12,9	22,6
Ovos ³	-3,6	-1,4	3,8	8,1	-2,6		-57,6	13,9	4,5

¹ Millóns de litros. ² Miles de toneladas. ³ Millóns de dúcias.
* Os datos de 2024 son provisionais. Para o leite estimación a partir dos datos de entregas á industria. O peso da produción galega de ovos no conxunto do Estado refírese a 2023.
** No caso dos ovos a variación é de 1985 a 2023.

Fonte: Elaboración propia a partir de:
- MAPA, *Anuario de estadística, Encuesta de sacrificio de ganado e Estadística láctea*.
- Consellería do Medio Rural, *Anuario de estadística agraria*.

variación co peso económico de cada rama, resulta un incremento do volume da produción animal de só o 0,5%, claramente inferior ao estimado polo MAPA para o conxunto do Estado (1,6%).

Nunha imaxe de conxunto temos, en definitiva, que a dinámica do sector agrario galego caracterizouse en 2024 por unha contracción da produción vexetal e un crecemento moi leve da gandeira. O resultado foi un descenso global do *output* agrario en torno ao 1,2 % (cadro 17), que contrasta co seu incremento nun 10,9 % en España.

Prezos percibidos e prezos pagados polos agricultores

No referido aos prezos, o índice xeral de prezos percibidos polos agricultores galegos rexistrou en 2024 un moderado descenso (-1,5 %) despois das fortes alzas nos tres anos anteriores. Ese descenso concentrouse nos produtos animais (-2,2 %) e debeuse principalmente á caída do prezo do leite (-8,9 %), que se mantivo de todos modos en niveis historicamente elevados. Nos restantes produtos gandeiros as dinámicas foron diversas: diminución dos prezos do porcino, coellos e ovos; e aumento, en cambio, en distintas contías nas restantes producións cárnicas (carne de vacún, carne de aves, ovino e cabrún). Pola súa parte, os prezos de venda dos produtos vexetais permaneceron en conxunto estancados en euros correntes (variación do -0,1 %), aínda que isto foi o resultado de comportamentos moi diferentes: alza notable do prezo das froitas (6,9 %), patacas (12,4 %) e viño (8,3 %); e forte caída, pola contra, nos cultivos forraxeiros (-45,9 %), cereais (-15,9 %) e hortalizas (-13,5 %) (cadro 15).

Cadro núm. 15

Porcentaxe de variación interanual dos prezos percibidos e pagados polos agricultores en Galicia

	2020	2021	2022	2023	2024
A. Prezos percibidos*					
Produtos agrícolas	-8,6	8,5	23,3	6,0	-0,1
Cereais	0,0	32,1	39,4	-21,0	-15,9
Leguminosas	-7,2	18,5	44,7	15,6	-1,4
Patacas	-21,4	6,4	42,3	16,5	12,4
Cítricos	29,8	-4,9	-8,0	47,1	-11,2
Froitas non cítricas	16,7	7,0	11,8	-4,6	6,9
Hortalizas	4,6	6,3	21,6	13,4	-13,5
Viño e subprodutos	-16,2	6,6	10,6	4,4	8,3
Flores e plantas ornamentais	-3,1	3,0	-0,4	10,5	-4,6
Cultivos forraxeiros	-5,6	-0,9	55,4	35,0	-45,9
Produtos animais	0,0	4,3	28,1	16,1	-2,2
Leite	2,5	4,4	29,3	21,2	-8,9
Carne e gando bovino	-3,5	6,0	29,0	10,1	11,0
Carne e gando porcino	-3,6	-2,3	22,1	18,5	-5,5
Carne e gando aviar	0,2	6,1	19,7	1,3	2,2
Carne e gando ovino	3,4	14,7	9,3	7,2	10,7
Carne e gando caprino	-2,2	6,3	9,6	8,1	2,0
Carne e gando coellos	-6,9	3,9	20,8	9,9	-7,0
Ovos	4,0	3,2	57,8	27,8	-7,5
Índice xeral de prezos percibidos	-3,0	5,7	26,5	12,8	-1,5
B. Prezos pagados**					
Sementes selectas e pés	-2,1	1,5	3,2	10,3	5,6
Alimentos para o gando	-0,3	14,0	31,7	-4,0	-13,5
Fertilizantes	-6,1	27,9	74,3	-20,1	-18,0
Enerxía e lubricantes	-18,5	32,9	59,4	-29,2	-13,0
Protección fitopatolóxica	0,6	4,3	19,7	1,8	-1,3
Tratamentos zosanitarios	0,4	1,1	1,9	2,2	2,0
Conservación e reparación de maquinaria	8,3	4,2	3,8	5,7	7,8
Conservación e reparación de edificios	-1,5	5,9	7,4	3,7	2,0
Índice xeral de prezos pagados	-2,6	14,5	31,7	-7,0	-9,7

* Evolución dos prezos por grupos de produtos no conxunto de España e variación dos índices de prezos por subsectores que resulta para Galicia ao aplicarlle á evolución anterior a estrutura da produción agraria galega.

** Evolución dos prezos dos diversos *inputs* correntes no conxunto de España, e variación do índice xeral de prezos pagados que resulta para Galicia ao aplicarlle á evolución anterior a estrutura dos consumos intermedios da nosa agricultura.

Fonte: Elaboración propia a partir de MAPA, *Índices de precios percibidos, precios pagados y salarios agrarios*.

Cadro núm. 16
Evolución dos índices de prezos percibidos e pagados polos agricultores galegos

	Índice xeral de prezos percibidos ¹	Índice xeral de prezos pagados ¹	IPC	Prezos percibidos/Prezos pagados	Prezos percibidos/IPC
1985	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1990	128,3	108,4	138,5	118,4	92,6
1995	154,2	125,0	178,3	123,4	86,5
2000	158,0	140,6	203,0	112,4	77,9
2005	162,0	160,3	238,1	101,1	68,1
2010	174,8	188,5	266,7	92,7	65,5
2015	183,6	212,3	284,5	86,5	64,5
2016	181,5	204,3	283,6	88,8	64,0
2017	189,4	206,4	289,6	91,8	65,4
2018	196,9	215,4	294,5	91,4	66,8
2019	191,9	216,5	296,3	88,7	64,8
2020	186,2	210,8	295,4	88,3	63,0
2021	196,8	241,4	305,7	81,5	64,4
2022	248,9	317,8	333,4	78,3	74,7
2023	280,7	295,7	345,4	94,9	81,3
2024	276,3	267,1	355,4	103,5	77,8
TVI (%)					
2020/2019	-3,0	-2,6	-0,3	-0,4	-2,7
2021/2020	5,7	14,5	3,5	-7,7	2,1
2022/2021	26,5	31,7	9,0	-4,0	16,0
2023/2022	12,8	-7,0	3,6	21,2	8,8
2024/2023	-1,5	-9,7	2,9	9,0	-4,3

(1) Os índices de prezos percibidos e prezos pagados que ofrecemos son os que resultan de imputarlle os índices sectoriais españois (para os diferentes produtos agrarios e as diversas partidas dos consumos intermedios) á estrutura da produción e dos consumos intermedios da agricultura galega.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- MAPA, *Índices de precios percibidos, precios pagados y salarios agrarios*.
- INE.

Cadro núm. 17
Estimación da variación do valor da produción nas principais ramas agrícolas e gandeiras de Galicia. Ano 2024*

	TVI (%) 2024/2023		
	Volume de produción	Prezo	Valor da produción
Cereais	25,0	-15,9	5,1
Patacas	-33,5	12,4	-25,3
Froitas	8,9	6,9	16,4
Hortalizas	-7,1	-13,5	-19,7
Viño	0,0	8,3	8,3
Cultivos forraxeiros	-0,1	-45,9	-45,9
Producción vexetal	-4,9	-0,1	-5,0
Leite	2,1	-8,9	-7,0
Carne e gando vacún	-1,0	11,0	9,9
Carne e gando porcino	-3,8	-5,5	-9,1
Carne e gando aviar	1,7	2,2	3,9
Carne e gando ovino	-10,5	10,7	-0,9
Carne e gando caprino	-9,1	2,0	-7,3
Carne e gando coellos	-10,9	-7,0	-17,1
Ovos	2,6	-7,5	-5,0
Producción animal	0,5	-2,2	-1,7
Producción agraria	-1,2	-1,5	-2,7

* As cifras referidas á variación dos volumes de produción proceden das estimacións do MAPA para Galicia (excepto no viño, onde tomamos os datos da vendima nas cinco Denominacións de Orixe galegas). As relativas aos prezos corresponden, en cambio, á evolución dos prezos percibidos en España.

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos dos cadros 13, 14 e 15.

A moderada redución do índice xeral de prezos percibidos (-1,5 %) acompañouse dunha baixada moito maior dos prezos pagados polos insumos adquiridos polas explotacións agrarias (-9,7 %). Neste aspecto hai que salientar sobre todo o abaratamento (-13,5 %) dos alimentos para o gando, o principal capítulo dos consumos intermedios do sector agrario galego⁹. Pero tamén rexistraron unha notable diminución os prezos dos fertilizantes (-18 %) e da enerxía e lubricantes (-13 %) (cadro 15).

O saldo final foi un descenso dos prezos percibidos polos agricultores; caída moderada en termos nominais (-1,5 %) pero máis significativa en euros constantes (-4,3 %), dada a alza do IPC (2,9 %). E unha notable mellora, en cambio, da súa relación real de intercambio, da *ratio* prezos percibidos/prezos pagados (9 %) (cadro 16).

Conxuntura das principais ramas agrarias

A partir dos datos que acabamos de expoñer, sobre os volumes de produción e os prezos, no cadro 17 elaboramos unha estimación da variación que experimentou en 2024 o valor da produción nas principais ramas do sector agrario galego. Estas cifras podemos asimilalas coa variación dos ingresos dos produtores e permiten perfilar un balance da conxuntura das diversas ramas¹⁰.

Nas ramas vexetais rexistrouse en conxunto unha contracción do *output* do 4,9 %, que, dado o estancamento dos prezos percibidos (-0,1 %), orixinou unha redución similar do valor da produción (-5 %). No lado positivo só cabe salientar o aumento do valor económico da produción nas froitas (16,4 %), viño (8,3 %) e cereais (5,1 %). Mentres, os ingresos dos produtores sufriron fortes caídas en hortalizas (-19,7 %), cultivos forraxeiros (-45,9 %) e patacas

⁹ Segundo as *Contas Económicas da Agricultura* publicadas polo MAPA, os alimentos para animais supoñen máis de tres cuartos dos consumos intermedios do sector en Galicia.

¹⁰ Convén recalcar que nese cadro os datos sobre os volumes de produción proceden das estimacións do MAPA referidas a Galicia. Mentres, os relativos aos prezos corresponden á evolución dos prezos percibidos de cada produto a nivel español.

(-25,3 %). Nos dous primeiros grupos de cultivos iso debeuse principalmente ao descenso dos prezos, e nas patacas á redución da colleita (cadro 17).

Pola súa parte, a conxuntura global das ramas gandeiras caracterizouse por un crecemento moi pequeno, case insignificante, dos volumes producidos (0,5 %) e unha baixada máis significativa dos prezos (-2,2 %), que deu como resultado unha lixeira contracción dos ingresos das explotacións (-1,7 %). Polo seu peso no agro galego, hai que salientar a redución que sufriron este ano os ingresos das explotacións lácteas (-7 %), dado que o incremento que seguiu experimentando a produción (2,1 %) foi máis que contrarrestado pola caída do prezo do leite (-8,9 %). Non obstante, iso compensouse en boa medida coa baixa dos custos de produción (polo abaratamento dos insumos), de tal modo que a marxe neta das explotacións lácteas se mantivo en niveis favorables¹¹. Das restantes ramas gandeiras, a maioría rexistraron tamén en 2024 unha diminución do valor da produción en contías diversas, desde o -0,9 % no ovino ata o -9,1 % no porcino e o -17,1 % nos coellos. As únicas excepcións foron o vacún de carne (9,9 %) e a carne de aves (3,9 %), nas que o aumento dos ingresos se apoiou de forma principal ou exclusiva na alza dos prezos (cadro 17).

Poboación ocupada

De acordo coas estimacións EPA, a poboación ocupada no sector agrario galego experimentou en 2024 unha lixeira redución (-1,5 %), retornando á tendencia descendente que define a súa dinámica a longo prazo. Porén, os datos anuais desta fonte deben tomarse con cautela dada a evolución irregular que mostran na última década: aumento en 2016 e 2017, descenso no cuadrienio 2018-2021, novo incremento en 2022 e 2023, para diminuír en 2024 (cadro 18).

Cadro núm. 18
Evolución da poboación ocupada no sector agrario en Galicia e en España
(medias anuais)

	Galicia		España	
	Número (miles)	Índices (1985=100)	Número (miles)	Índices (1985=100)
1985	415,1	100,0	1.829,6	100,0
1995	223,9	53,9	1.040,1	56,8
2008	69,8	16,8	779,4	42,1
2009	67,0	16,1	745,5	40,6
2010	66,0	15,9	749,1	41,3
2011	64,8	15,6	721,3	39,7
2012	59,3	14,3	703,5	39,0
2013	56,3	13,6	699,3	38,7
2014	49,1	11,8	702,4	38,4
2015	45,6	11,0	705,0	38,5
2016	49,2	11,9	738,0	40,3
2017	55,4	13,3	778,8	42,6
2018	52,3	12,6	772,9	42,2
2019	49,9	12,0	758,1	41,4
2020	49,4	11,9	723,9	39,6
2021	48,5	11,7	782,4	42,8
2022	50,6	12,2	760,8	41,6
2023	54,6	13,2	731,4	40,0
2024	53,8	13,0	719,9	39,3
Taxas de variación media acumulativa anual (%)				
1995/1985	-6,0		-5,5	
2008/1995	-8,6		-2,2	
2015/2008	-5,9		-1,4	
2024/2015	1,9		0,2	
2024/2008	-1,6		-0,5	

Fonte: EPA, INE e IGE, *Enquisa de poboación activa en Galicia*.

Máis alá desas oscilacións anuais, se nos fixamos nas tendencias a medio prazo obsérvanse dous feitos que si parecen responder á realidade e merecen ser salientados. O primeiro é o freo ou moderación da caída do emprego no sector a partir da crise económica de 2008-2013, o que cabe atribuír, polo menos en parte, á deterioración do mercado de traballo e á redución das oportunidades laborais fóra da agricultura. Así, no conxunto do período 2008-2024 o ritmo de diminución da poboación ocupada no sector agrario galego foi do 1,6 % acumulativo anual, menos da quinta parte do rexistrado durante a fase de expansión económica 1995-2007 (-8,6 % anual). O segundo feito a sinalar é que, a pesar diso, o emprego agrario segue reducíndose aquí a taxas superiores á media española (-0,5 % anual no período 2008-2024) (cadro 18).

Globalmente, nas catro últimas décadas, desde a integración europea, a poboación ocupada no sector agrario reduciuse

¹¹ Sobre a conxuntura do sector lácteo galego en 2024 pode consultarse o informe elaborado pola Fundación Juana de Vega: <https://juanadevega.org/publicacions/informe-do-sector-lacteo-2024/>

en Galicia en case un 90 % (de 415.000 a 54.000 persoas), mentres que en España a diminución foi do 61 % (cadro 18). Ademais, o elevado envellecemento dos que permanecen no sector fai prever que esa caída vai continuar con toda probabilidade nos próximos anos. Concretamente, das 53.800 persoas ocupadas no sector agrario galego (incluída a silvicultura) que estima a EPA en 2024, unha terceira parte superaban os 54 anos. Outros dous feitos a salientar na última década son a crecente masculinización da man de obra do sector e o peso cada vez maior do traballo asalariado, moi vinculado ás mudanzas na estrutura das explotacións. Así, tomando os datos da EPA, a porcentaxe de mulleres na poboación ocupada do sector agrario baixou do 44,1 % en 2015 ao 39,8 % en 2024; e a man de obra asalariada pasou do 28,3 % ao 34,4 %.

Censos gandeiros

Gando bovino

Os datos máis recentes das *Encuestas ganaderas* do MAPA, correspondentes a novembro de 2024, indican unha caída do censo total de gando bovino de Galicia neste último ano. Retómase así, despois da interrupción en 2022 e 2023, a tendencia case continua á redución constatada no que levamos deste século. O número de vacas tamén volveu diminuír, tras a lixeira suba en 2023. Como novidade hai que sinalar que, a diferenza do que viña sucedendo nas décadas anteriores, en 2024 e no conxunto do último cuatrienio (2021-2024) a redución do número de vacas de leite foi menor que a das vacas de carne; un feito que seguramente hai que poñer en relación coa conxuntura máis favorable do sector lácteo en comparación co vacún de carne. Esta evolución recente veu reforzar a marcada especialización láctea do noso censo de gando bovino no contexto español; así, en 2024 Galicia concentra o 42,4 % das vacas de leite do Estado, mentres que non alcanza o 10 % das vacas de carne, contando en conxunto co 14,8 % dos animais bovinos (cadro 19).

Cadro núm. 19
Evolución do censo de gando bovino en Galicia *

	1987	2000	2010	2020	2021	2022	2023	2024
Miles de cabezas								
Vacas	704,5	666,5	570,1	546,1	540,3	538,8	541,4	521,8
Leiteiras	602,6	432,3	350,3	340,0	336,7	334,3	337,2	328,1
Resto	101,9	234,1	219,8	206,1	203,6	204,6	204,2	193,7
Total bovinos	980,1	1.016,4	963,4	939,1	932,8	941,9	941,0	916,5
Índices (Base 1987=100)								
Vacas	100,0	94,6	80,9	77,5	76,7	76,5	76,8	74,1
Leiteiras	100,0	71,7	58,1	56,4	55,9	55,5	55,9	54,4
Resto	100,0	229,7	215,7	202,2	199,7	200,7	200,4	190,1
Total bovinos	100,0	103,7	98,3	95,8	95,2	96,1	96,0	93,5
Galicia/España (%)								
Vacas	25,1	22,1	20,1	18,8	18,6	18,7	19,1	18,7
Leiteiras	33,6	37,9	41,8	41,9	41,6	41,3	42,9	42,4
Resto	10,0	12,5	11,0	9,8	9,7	9,8	9,9	9,6
Total bovinos	19,2	16,5	15,3	14,2	14,2	14,6	14,9	14,8

*Os datos de 1987 e 2000 son os de decembro. Para os demais anos corresponden a novembro. Os de 2024 son provisionais.
Fonte: MAPA, *Anuario de estadística e Encuestas ganaderas*.

A información do *Rexistro de gando bovino* do IGE permite precisar a estrutura das explotacións por estratos de dimensión e orientacións produtivas. Estes datos mostran a crecente concentración do censo nas unidades de maior dimensión. Así, as explotacións con 50 ou máis cabezas de bovino, sendo o 21,2 % do total, concentran en 2023 case o 70 % das vacas; e en concreto aquelas con 100 ou máis cabezas, o 9,1 % en número, reúnen o 45,6 % das vacas. Mentres que, no extremo contrario, seguimos encontrando unhas 11.200 explotacións con menos de 10 cabezas (42,8 % do total), que só suman o 4,3 % das vacas (cadro 20).

Cadro núm. 20

Estrutura dimensional das explotacións de bovino en Galicia. Ano 2023**A. Número (miles)**

Tamaño (número de bovinos)	Explotacións				Vacas		
	Leite	Carne	Mixtas e outras	Total	Vacas de muxidura	Vacas de non muxidura	Total
1-9	0,2	8,6	2,4	11,2	1,4	20,8	22,3
10-19	0,4	3,2	0,2	3,8	4,9	25,7	30,5
20-29	0,6	1,8	0,1	2,5	10,2	25,6	35,8
30-49	1,1	1,9	0,2	3,2	26,1	45,0	71,1
50-99	1,6	1,4	0,2	3,2	66,6	58,7	125,2
100-199	1,2	0,4	0,1	1,7	93,1	31,7	124,8
>=200	0,6	0,1	0,1	0,7	102,7	11,9	114,5
Total	5,6	17,4	3,3	26,3	304,9	219,4	524,3

B. Distribución porcentual

Tamaño (número de bovinos)	Explotacións				Vacas		
	Leite	Carne	Mixtas e outras	Total	Vacas de muxidura	Vacas de non muxidura	Total
1-9	3,9	49,6	73,9	42,8	0,5	9,5	4,3
10-19	8,0	18,2	4,8	14,3	1,6	11,7	5,8
20-29	10,9	10,3	3,1	9,5	3,3	11,7	6,8
30-49	18,7	11,2	5,0	12,0	8,6	20,5	13,6
50-99	27,6	8,1	6,7	12,1	21,8	26,7	23,9
100-199	20,9	2,2	3,9	6,4	30,5	14,5	23,8
>=200	10,0	0,3	2,6	2,7	33,7	5,4	21,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Fonte: IGE, *Rexistro de gando bovino*.

A situación, porén, difire substancialmente en función da orientación produtiva, cunha concentración moito máis acusada no sector lácteo. Neste, as explotacións con 50 ou máis animais posúen en 2023 o 86 % das vacas de leite, e aquelas con 100 ou máis cabezas reúnen o 64,2 % destas vacas. Mentres, o peso produtivo das unidades máis pequenas é xa case irrelevante: as explotacións lácteas con menos de 20 animais supoñen menos do 11,9 % do total e unicamente contan co 2,1 % das vacas de muxidura. No vacún de carne, en cambio, o grao de concentración segue sendo moito menor, conservando as explotacións pequenas un importante peso social e produtivo. En concreto, as explotacións con menos de 20 animais son aquí as dúas terceiras partes do total e contan co 21,2 % das vacas de carne; en tanto que as unidades con 100 ou máis cabezas só significan o 2,5 % do total e reúnen o 19,9 % das vacas de non muxidura (cadro 20). De todos modos, a concentración, aínda que é moito menor que no leite, tamén avanzou no vacún de carne durante os últimos anos.

Gando porcino

Tras as alzas de 2022 e 2023, en 2024 produciuse unha forte redución da cabana porcina galega. A caída foi especialmente intensa no caso das porcas reprodutoras, cunha contracción do seu censo superior ao 20 %. Este descenso contrasta co incremento do censo porcino en España, o que fixo

Cadro núm. 21

Evolución do censo de gando porcino en Galicia *

	1987	1996	2010	2020	2021	2022	2023	2024
Miles de cabezas								
Porcos da ceba	561,6	271,7	443,2	780,3	705,8	974,4	794,9	761,6
Porcas reprodutoras	178,2	121,9	114,4	81,5	92,5	105,1	120,5	95,3
Total	1.619,5	981,3	1.018,9	1.286,7	1.196,3	1.490,9	1.627,4	1.357,1
Índices (Base 1987=100)								
Porcos da ceba	100,0	48,4	92,2	139,0	125,7	173,5	141,6	135,6
Porcas reprodutoras	100,0	68,4	53,5	45,7	51,9	59,0	67,6	53,5
Total	100,0	60,6	65,1	79,5	73,9	92,1	100,5	83,8
Galicia/España (%)								
Porcos da ceba	8,9	3,6	4,3	5,5	5,0	7,1	6,0	5,7
Porcas reprodutoras	8,8	5,9	4,7	3,1	3,4	4,0	4,4	3,7
Total	9,4	5,3	4,0	3,9	3,5	4,4	4,8	3,9

*Os datos de 1987 e 1996 corresponden a decembro; para os demais anos corresponden a novembro. As cifras de 2024 son provisionais.

Fonte: MAPA, *Anuario de estadística e Encuestas ganaderas*.

que o noso peso no total estatal se reducise notablemente, do 4,8 % en 2023 ao 3,9 % en 2024 (cadro 21).

Para contextualizar eses datos cómpre lembrar que estamos diante dun sector que experimentou en España un forte dinamismo nas últimas décadas, ata converterse na principal produción gandeira en valor económico e na segunda de todo o sector agrario, só superada polas hortalizas. A cabana porcina española é hoxe a maior da UE, por diante da alemá. Esta expansión baseouse en boa medida no crecemento das exportacións, especialmente das dirixidas ao exterior da UE, con China como principal mercado. Porén, desde 2021 o volume das exportacións vense reducindo, a causa sobre todo da contracción das dirixidas a China. Nese contexto, en 2024 as exportacións españolas de porcino sufriron un novo descenso (-1,2 %), debido á diminución de case o 4 % das destinadas ao mercado chinés.